

ŚW. MARCIN Z TOURS: DUCHOWOŚĆ, KULT, WZÓR EWANGELIZACJI W DZIELE INTEGRACJI EUROPY

Słowa kluczowe: św. Marcin z Tours, kult, duchowość, życie monastyczne, patronat, Kętrzyn, pielgrzymki, sztuka, duszpasterstwo

Keywords: St. Martin of Tours, cult, spirituality, monastic life, patronage, Kętrzyn, pilgrimages, art, God's service

Schlüsselwörter: Martin von Tours, Kult, Spiritualität, Klosterleben, Patronage, Rastenburg, Wallfahrten, Kunst, Seelsorge

Kościół katolicki wspomina 11 listopada św. Marcina biskupa Tours, założyciela pierwszych klasztorów na Zachodzie, mnicha, w młodości żołnierza¹. Dla potomnych stał się on „ikoną miłości bliźniego”, jak go określił Benedykt XVI². Marcin z Tours jest też „świętym niepodzielnego chrześcijaństwa”, czczonym również przez Kościół ewangelicki, prawosławny i anglikański. Główne uroczystości międzywyznaniowe odbywały się w 2016 r. z racji jubileuszu 1700-lecia urodzin św. Marcina. Według papieża Franciszka św. Marcin jest świętym, jakiego potrzebuje współczesna Europa, a więc takim, który w decydującej chwili życia poszedł: „na peryferia” by je ewangelizować³. Jest on też budowniczym pokoju, starań o większą solidarność oraz zwrócenia większej uwagi na grupy ludzi z marginesu: żebraków, osób wykluczonych, odmawiających walki z bronią u nogi. Tym sposobem przyczynił się on także do tego, by o chrześcijanach w IV w. mówić jako o ludziach w pełni wolnych⁴. Do dziedzictwa Marcinowego nawiązał w 2016 r. także Kętrzyn, którego

---

* Ks. prof. zw. dr hab. Władysław Nowak – kapłan archidiecezji warmińskiej. Obszary badań: liturgia, ekumenizm, mariologia, liturgiczna pobożność ludowa. Prodziekan Wydziału Teologii UWM (1999–2002) oraz kierownik Katedry Teologii Praktycznej i Ekumenizmu (1999–2009), członek Pontificia Academia Mariana Internationalis w Rzymie. Autor ponad 250 publikacji naukowych.

¹ W. Al. Niewęglowski, *Leksykon świętych*, Warszawa 2006, s. 181; K. Panuś, *Święty Marcin*, Kraków 2003.

² Benedykt XVI, *Wzór miłości braterskiej św. Marcina* (rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 11 listopada 2007), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) nr 1/2008, s. 58–59.

³ Zob. <https://www.niedziela.pl/arttykul/23150/Papiez-o-sw-Marcinie-z-Tours-ojciec> [13 lipca 2019].

⁴ Por. M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 11–39.

radni w odpowiedzi na inicjatywę burmistrza, podjęli jednomyślnie uchwałę, o ustanowieniu św. Marcina z Tours patronem miasta. Upoważniła ona władze miejskie, aby wystąpić z wnioskiem do arcybiskupa metropolity warmińskiego Wojciecha Ziemy o rozpoczęcie procedury kościelnej w tej sprawie. Jak napisano w uzasadnieniu uchwały, postać św. Marcina związana jest nierozdzielnie z historią Kętrzyna. Dzień jego wspomnienia w kalendarzu liturgicznym, to jednocześnie rocznica założenia miasta w 1357 r.⁵, a także Narodowe Święto Niepodległości. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w dniu 9 sierpnia 2017 r. potwierdziła wybór św. Marcina z Tours na patrona miasta Kętrzyn. W dokumencie kongregacji przypomniano, że Święty jako prawdziwy pasterz kształcił swoje duchowieństwo, uczył pojednania, a także podejmował działalność misyjną w Galii, zwłaszcza jej obszarów wiejskich⁶. Decyzję Stolicy Apostolskiej ogłosił 11 listopada 2017 r. podczas Mszy św. pontyfikalnej w Bazylice Kolegiackiej św. Jerzego w Kętrzynie arcybiskup metropolita warmiński Józef Górzyński⁷. To ważne dla miasta oraz archidiecezji wydarzenie skłania do refleksji nad życiem, duchowością, kultem i przestaniem, jakie pozostawił po sobie św. Marcin z Tours.

1. DUCHOWOŚĆ ŚW. MARCINA

Św. Marcin urodził się w 316 r. w Panonii (dzisiejsze Węgry). Podobnie jak jego ojciec był żołnierzem, chociaż po przyjęciu chrztu porzucił służbę wojskową⁸. Ojciec przyszłego biskupa Tours, jako rzymski legionista doszedł do godności trybuna. Być może wojskowa droga życia zadecydowała, że nadał swojemu synowi imię, pochodzące od boga wojny Marsa. Marcin jako dziecko osiadł wraz z rodzicami we włoskiej Pawii, gdzie poznał chrześcijan i mając zaledwie 10 lat, wpisał się na listę katechumenów. Rodzice nie chcieli jednak zgodzić się na chrzest syna. Również miejscowy biskup był temu niechętny, obawiając się gniewu ojca Marcina. Stąd też Marcin został ochrzczony później, w wieku 26 lat, a więc w 339 roku⁹.

W 338 r. Marcin, jako rzymski legionista, przerzucony został wraz z całym garnizonem do Galii, w okolice miasta Amiens. Tu właśnie miało miejsce wydarzenie znane z żywotów Świętego i utrwalone w bogatej ikonografii. Gdy Marcin przebywał pod Amiens, spotkał biedaka i ofiarował mu połowę swojego płaszcza, o czym zaświadcza Sulpicjusz Sewer¹⁰. Trzeba pamiętać, że połowa obszernej oponczy le-

⁵ J. Sikorski, *Kętrzyn średniowieczny*, w: *Kętrzyn. Dzieje Miasta*, red. S. Achremczyk, Kętrzyn 2016, s. 100.

⁶ *Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum*, Prot. N. 485/16. *Varmiensis*. (...) *Congregatio porro de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum*, vigore facultatum eidem a Summo Pontifice FRANCISCO Tributatum, attentis expositis, cum electionem et approbationem ad iuris praescriptum peractas esse constat, precibus annuit atque SANCTUM MARTINUM TURO-NENSEM, EPISCOPUM, PATRONUM APUD DEUM URBIS V.D. KĘTRZYN confirmat. ..., die 9 augusti 2017. Robertus Card. Sarah Pr.

⁷ Zob. <https://olsztyn.gosc.pl/doc/4314737.Idealny-na-te-czasy> (30 lipca 2019).

⁸ *Martinus ep. Turonensis*, w: *Bibliotheca Hagiographica Latina Vol. 2*. Société des Bollandistes (ed.). Bruxelles: Société des Bollandistes, 1901, s. 823–830.

⁹ M. Daniluk, *Marcin z Tours I*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1232.

¹⁰ Sulpicjusz Sewer, *Żywot świętego Marcina 3*, w: Sulpicjusz Sewer: *Pisma o św. Marcinie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków–Tyniec 1995, s. 55.

gionisty stanowiła wówczas własność garnizonu, druga zaś była własnością żołnierza. Dając więc potrzebującemu połowę płaszcza, Marcin dał wszystko, co do niego należało. W ten sposób zaczął realizować Ewangelię, z którą zetknął się w Italii. Prowadzone tam żywe dyskusje na temat wiary, zbliżyły go do nauki Chrystusa, która ujęła Marcina swoim posłannictwem braterstwa i pokoju. Duchowość Marcina, to duchowość oparta na radykalizmie Ewangelii.

1.1. Zwycięstwo przez wybór krzyża

We wczesnochrześcijańskiej praktyce panowało przekonanie, że chrześcijanie nie powinni pełnić służby wojskowej, gdyż jest ona związana z przelewem krwi. Dlatego również Marcin postanowił zrezygnować z życia legionisty. Okazja ku temu nadarzyła się w czasie wyprawy wojskowej przed Wormacją, gdy cesarz Julian, późniejszy Apostata, osobiście rozdawał nagrody pieniężne (*donativum*). Marcin zrezygnował z tego wyróżnienia i twierdzące, że jest żołnierzem Chrystusa, poprosił dowódcę o zwolnienie z wojska. Wobec zarzutów o tchórzostwo oświadczył, że pójdzie na wroga ze znakiem krzyża w dłoni. Zakuty w kajdany oczekiwał na bitwę, ale przybyli posłowie przeciwnika prosząc o pokój. Zwolnienie ze służby wojskowej uzyskał po zakończeniu wojny¹¹.

Po powrocie z wyprawy wojennej Marcin udał się na Węgry, do swoich rodziców. Tu zdołał ich jeszcze przed śmiercią nawrócić na wiarę chrześcijańską. W drodze powrotnej do Galii zatrzymał się w Mediolanie, którego biskup był arianinem. Gdy zaczął występować przeciw arianom, ci wyrzucili go z miasta. Z Mediolanu udał się do Francji, do miasta Poitiers, gdzie został serdecznie przyjęty przez tamtejszego biskupa św. Hilarego (†367)¹².

1.2. Wybór życia zakonnego

Marcin żył w czasach św. Antoniego Wielkiego (zm. 357 r.), egipskiego pustelnika, opata i ojca pustyni. Na Wschodzie i Zachodzie rozpoczynała się wówczas epoka życia monastycznego¹³. Gdy spotkał się ze św. Hilarym – biskupem Poitiers i opowiedział o pragnieniu służby Bogu w charakterze ascety, ten wydzielił mu w pobliskim Ligugé pustelnię. Wokół nowego pustelnika dość szybko zaczęli gromadzić się uczniowie, tak że w 361 r. założył w tym miejscu pierwszy klasztor w Galii, gdzie zamieszkał z kilkoma towarzyszami. W ten sposób stał się ojcem życia zakonnego we Francji. Został też akolitą, a następnie diakonem. Po pewnym czasie osiadł jako pustelnik na wysepce Gallinara w pobliżu Genui, gromadząc wokół siebie kolejnych uczniów¹⁴.

¹¹ Por. M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma*, s. 19.

¹² Sulpicjusz Sewer, *Żywot świętego Marcina 5*, w: Sulpicjusz Sewer: *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków –Tyniec 1995, s. 58.

¹³ Por. M. Daniluk, *Marcin z Tours I*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1232–1233.

¹⁴ M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma*, s. 20.

2. BISKUP MNICH I DUSZPASTERZ

Życie duchowe i cuda czynione przez Marcina budziły uznanie i szacunek. Po śmierci biskupa Tours, to właśnie on został wybrany pasterzem Kościoła lokalnego (371 r.)¹⁵. Wyróżniał się ascezą, zakładając nowe opactwa, które łączyły koncepcję życia mniszego z pracą misyjną. Sam podjął wiele wypraw misyjnych. Rozpoczął chrystianizację prowincji galijskiej i prowadził ją w sposób bardzo systematyczny. Był znanym apostołem wsi. Jako doświadczony żołnierz nie zrażał się niepowodzeniami, ale konsekwentnie realizował wytyczone sobie zadania. Jeszcze za życia nazywany był mężem Bożym. Sulpicjusz Sewer wspomina cuda wymodlone przez biskupa Marcina, a także wielką liczbę nawróconych przez niego pogan. Pisarz ten, przypomina także zmagania Świętego z duchami nieczystymi, które atakowały go tym częściej, im więcej dusz nawracał na wiarę chrześcijańską¹⁶.

Marcin jako biskup Tours wprowadził nowy styl pracy w swojej diecezji. Dotychczasowym zwyczajem było zamieszkanie biskupa przy katedrze, gdzie przyjmował petentów. Tymczasem Marcin prawie stale był poza domem, wśród wiernych, z którymi nawiązywał kontakty. Często uczestniczył w synodach i odwiedzał sąsiednich biskupów. Był zaprzyjaźniony ze świętymi: Ambrożym, Wiktorynem i Paulinem z Noli. Mimo zasiadania przez 26 lat na stolicy biskupiej żył bardzo skromnie, a zgodnie z ówczesną duchowością swoje ciało umartwiał nosząc włosiennicę. Praktykował też post i podejmował pokutę za grzechy swoich wiernych.

Św. Marcin rozpoczął też na Zachodzie regularne akcje burzenia świątyń i bałwanów pogańskich oraz wycinania tzw. świętych gajów. Dzięki nadzwyczajnej jego gorliwości wkrótce z diecezji zniknęły wszystkie świątynie pogańskie. Jako biskup w dalszym ciągu prowadził życie mnisze w klasztorze Marmoutier nieopodal Tours, gdzie przeprowadził zgromadzeniu osiemdziesięciu zakonników. Był bardzo surowy dla siebie, a wyrozumiały dla innych. Często potępiał błędy heretyków, ale ich samych bronił przed surowymi karami. W tym duchu zwalczał m.in. Itacjusza z Ossanowy, który domagał się kary śmierci dla heretyków. Bronił też ubogich przed bezwzględnym opodatkowaniem rzymskim i był promotorem sprawiedliwości wobec słabszych¹⁷.

3. KULT

Marcin zmarł 8 listopada 397 r. w Candes podczas podróży duszpasterskiej. Jako pierwszy wyznawca – niemęczennik – zaczął odbierać cześć w Kościele Zachodnim. Wspomnienie liturgiczne św. Marcina ustanowione przez Perpetuusa (ok. 461–491), ustalono na 11 listopada dla upamiętnienia złożenia zwłok w podziemiach katedry w Tours¹⁸. Kult św. Marcina zaczął początkowo szerzyć się na terenie

¹⁵ Sulpicjusz Sewer, *Żywot świętego Marcina* 9, w: Sulpicjusz Sewer: *Pisma*, s. 63–64.

¹⁶ Zob. Sulpicjusz Sewer, *Żywot świętego Marcina* 10–24, w: Sulpicjusz Sewer: *Pisma*, s. 63–83; Sulpicjusz Sewer, *Listy*, w: Sulpicjusz Sewer: *Pisma o św. Marcinie z Tours*, tłum. P.J. Nowak. Kraków – Tyniec 1995, s. 91–108; R. Wiśniewski, *Pogaństwo, herezja i diabeł w świecie św. Marcina i Sulpicjusza Sewera*, „Meander” 54(1999), s. 59–78.

¹⁷ Por. M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma*, s. 22–24.

¹⁸ *Vita Sancti Martini Episcopi et Confessoris*, w: *Sulpicii Severi libri qui supersunt*, ed. C. Halm, Wien 1866, s. 107–137, seria: *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* Vol. 1. (łac.).

Francji, a od połowy VI w. rozciągnął się na całą ówczesną Europę chrześcijańską. Nad jego grobem biskup Brykcjusz, uczeń i następca na stolicy biskupiej, na początku V w. polecił wznieść kaplicę. Natomiast biskup Perpetuus kilkadziesiąt lat później powiększył świątynię do rozmiarów wspaniałej bazyliki. W średniowieczu grób św. Marcina był nie tylko celem licznych pielgrzymek, ale też narodowym sanktuarium frankońskim. Król Chlodwig I (†511) ogłosił go „panem i opiekunem królów frankońskich i frankońskiego ludu”¹⁹. W XVI w. relikwie Świętego zniszczyli hugenoci. Niewielka ich część zachowała się w krypcie bazyliki w Tours, nad którą w 1900 r. wzniesiono nowy kościół, który jest wciąż licznie nawiedzanym miejscem pielgrzymkowym²⁰. We wrześniu 1996 r. Jan Paweł II, jako szósty w historii papież, odwiedził grób patrona archidiecezji Tours oraz Francji i uroczystie otworzył Rok św. Marcina, upamiętniający 1600. rocznicę śmierci tego apostoła wsi francuskiej²¹.

Mówiąc o kulcie, należy wspomnieć, że za frankońską relikwią państwową uważano także płaszcz św. Marcina. Towarzyszył on wszystkim narodowym wyprawom wojennym, natomiast w okresie pokoju przechowywano go w pałacu królewskim w Paryżu. Być może paryska kaplica pałacowa Sainte-Chapelle, wzięła swą nazwę właśnie od Marcinowego płaszcza (łac. *cappa* – *płaszcz*, *capella* – *kaplica*)²². Warto nadmienić jeszcze, że liturgiczne święto skromnego biskupa z Tours rozpoczynało w Kościele w Galii okres adwentu, co potwierdził synod w Macon (582 r.) ustanawiając post adwentowy od 11 listopada.

4. PATRONAT

Św. Marcin jest patronem Francji, królewskiego rodu Merowingów, diecezji w Eisenstadt w Austrii, dwóch diecezji niemieckich: mogunckiej (Meinz) i rotterburdzko-stuttgardzkiej oraz diecezji Amiens (Francja). Jako swego patrona wybrały św. Marcina kraje związkowe: austriacki Burgenland i szwajcarski kanton Schwyz. Wizerunek świętego widnieje też na oficjalnej pieczęci niemieckiego miasta Moguncja.

Najstarszą świątynią rzymską poświęconą św. Marcinowi, a datowaną na V w., jest „San Martino al Monti” na wzgórzu Oppio. Ponadto wiele kościołów na całym świecie nosi jego imię. We Francji jest ich ok. 4 tysięcy, a z jego imieniem związanych jest 220 miejscowości. Pod wezwaniem św. Marcina jest też m.in. katedra w Bratysławie, dwa kościoły w Kolonii, a także ponad 500 świątyń w Hiszpanii, 700 we Włoszech oraz 350 na Węgrzech. W Anglii imię św. Marcina związane z małym kościołem w Canterbury, który jest jednocześnie najstarszym używanym kościołem w tym kraju. Od imienia świętego wzięła swą nazwą wyspa Martynika

¹⁹ Zob. M. Daniluk, *Marcin z Tours II: Kult*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1232–1233.

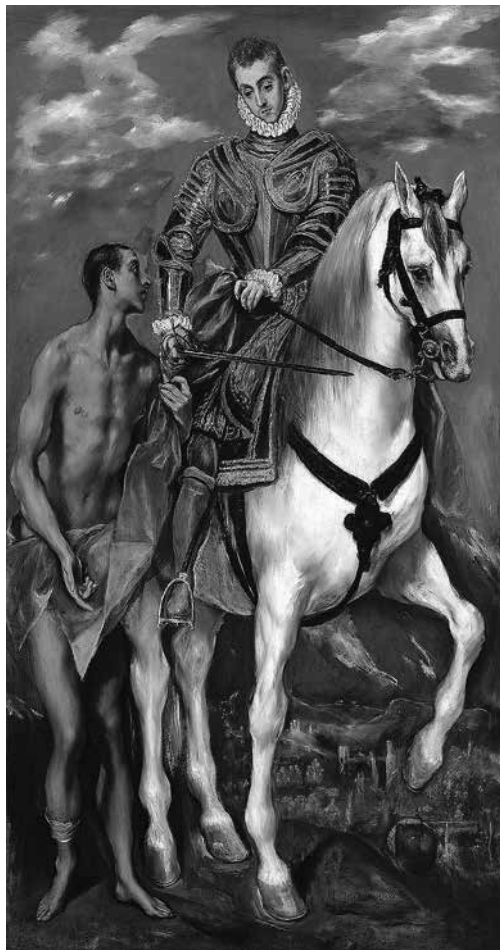
²⁰ Zob. G. Karolewicz, *Kult św. Marcina w Polsce do schyłku XVI wieku*, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 8(1970), z. 1, s. 421–445.

²¹ Zob. <http://www.janpawel2.pl/jan-pawe-ii/pielgrzymki/392-francja-19--23-ix-1996> (20 lipca 2019).

²² Por. M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma*, s. 37.

na małych Antylach oraz liczne źródła wód mineralnych. Imię Martin jest jednym z najpopularniejszych we Francji²³.

W pobożności ludowej św. Marcin z Tours jest patronem: dzieci, hotelarzy, jeźdźców, kawalerii, kapeluszników, kowali, krawców, młynarzy, tkaczy, więźniów, właścicieli winnic, żebraków, pasterzy, garbarzy. Ponad to patronuje on także Gwardii Szwajcarskiej, rycerzom, żołnierzom, podróżującym i uchodźcom²⁴. Jego atrybutami są: dzban, gęś, koń, księga, model kościoła, dwa psy lub żebrak u jego stóp, płaszcz rozcięty na pół.

Św. Marcin i żebrak, obraz El Greco

²³ H. Fros SJ, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. 4: *M-P*, Kraków 2000, s. 86.

²⁴ H. Fros SJ, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. 6: *W-Z*, Kraków 2007, s. 506.

W ikonografii przedstawia się św. Marcina jako kapłana lub biskupa, najczęściej jednak jako rycerza na koniu, który przekazuje swój płaszcz żołnierski dla przyodziania żebraka. Ostatnie z przedstawień, bazujące na przełomowym wydarzeniu z życia Świętego, podkreśla jego miłosierdzie i dobroczynność wobec ubogich. Przypomina też wszystkim wyznawcom słowa samego Chrystusa: *cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, Mnieście uczynili* (Mt 25,40)²⁵. Spotkanie z żebrakiem stało się inspiracją dla wielu artystów. Przykładem mogą być freski Simone Martiniego namalowane w latach 1322–1326 w Bazylice Dolnej w Asyżu, albo znany obraz El Greco z ok. 1597–1599, znajdujący się w National Gallery of Art w Waszyngtonie (zob. ilustracja na str. 6)²⁶. W sztuce polskiej najwcześniejsze przedstawienie św. Marcina na koniu i obdarowującego płaszczem żebraka stanowi fresk z kaplicy św. Jakuba w opactwie cysterskim w Łądzie, powstały po 1370 roku. Wyjątkową redakcją tego tematu jest też malowidło ściennie z XIV w. w Okoninie k. Grudziądza, na którym widoczni są dwaj żebracy, klęczący i stojący o kulach²⁷.

Imię Świętego obrało sobie pięciu papieży, a ostatni z nich – papież Marcin V (†1431) został wybrany na Stolicę Piotrową 11 listopada. W Polsce św. Marcin należy także do popularnych świętych. Imię to znane jest w naszym kraju od XII wieku. U schyłku średniowiecza budowane są kościoły parafialne pod jego wezwaniem. Obecnie jest ich ponad 200, w tym trzy na Warmii: w Ostródzie, Ełdych oraz Tolkowcu. Przy okazji warto przypomnieć, że na Warmii dzień św. Marcina był, według statutów kapitulnych i katedralnych, dniem kończącym rok „finansowy” oraz dniem rozliczeń²⁸.

Dziś dzień wspomnienia św. Marcina uroczyście obchodzą w Polsce: Poznań, Jarocin, Krzeszowice, Bydgoszcz, Jawor, Opatów, a także Kętrzyn, przy czym w czterech ostatnich z wymienionych miast Marcin jest ich patronem. Po Jerozolimie, Rzymie i Composteli, Tours stało się jednym z najpopularniejszych miejsc pielgrzymkowych Europy. Przyczyniły się do tego z pewnością dzieła Sulpicjusza Sewera dotyczące św. Marcina, a więc *Żywot*, *Listy* i *Dialogi*, które obok *Żywota św. Antoniego*, należały do poczytnych dzieł średniowiecza, obecnych także w zmiennej formie w zbiorach legend²⁹.

²⁵ Zob. Sulpicjusz Sewer, *Dialogi o życiu świętego Marcina*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcinie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 109–190; M. Pastwa, *Marcin z Tours IV: Ikonografia*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1235–1237.

²⁶ M.G. Balzarini, *Marcin, Święty*, w: *Nowy leksykon sztuki chrześcijańskiej*, red. wyd. pol. M. Samek-Pieniążek, Kielce 2013, s. 531.

²⁷ Zob. J. Jagła, *Boska medycyna i niebiescy uzdrowiciele wobec kalectwa i chorób człowieka. Ikonografia „Patronów od Chorób” i „Świętych Miłujących Zebraków” w sztuce polskiej XIV–XVII wieku*, Warszawa 2004, s. 216–237.

²⁸ Zob. *Statuty Maurycjańskie Kapituły Dobromiejskiej z roku 1533*, pkt. 16, 19, 21, 26, tłum. M. Wysocki, „Rocznik Dobromiejski” 2(2008), s. 81–85.

²⁹ Por. M. Starowieyski, *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma*, s. 33; *Martyrologium czyli wspomnienia świętych przypadające na poszczególne dni roku*, red. H. Fros SJ, Warszawa 1984, s. 239–240.

5. JUBILEUSZOWY ROK ŚW. MARCINA W DZIELE REWALORYZACJI JEGO KULTU

Jubileusz 1700. rocznicy urodzin św. Marcina z Tours obchodzony był w różnych częściach świata niezwykle uroczysto. Rozpoczął go 1 listopada 2015 r. Kościół katolicki na Węgrzech Mszą św. w Szombathely. Specjalnym wysłannikiem Ojca Świętego Franciszka na węgierskie obchody urodzin przyszłego biskupa Tours w dniu 9 lipca 2016 r. został ustanowiony arcybiskup Pragi kard. Dominik Duka OP, któremu papież w liście z dnia 4 kwietnia 2015 r. przypomniał, że słusznie i zasłużenie można nazwać św. Marcina „ojcem ubogich”. Według papieża Franciszka węgierskie obchody jubileuszu urodzin Świętego mogą przyczynić się do tego, by jego wzorem coraz większą miłością otaczać chorych i potrzebujących, umacniać wiarę katolicką i podejmować w Europie nową ewangelizację³⁰.

W dniach 1–8 listopada 2016 r. w diecezji Szombathely odbywało się „Marcinowe święto”, które zwieńczyła Msza św. odprawiona 11 listopada. Przewodniczącą Konferencji Episkopatu Węgier bp András Veres, w okolicznościowym liście pisał, że życie św. Marcina jest ponadczasowym przykładem ze względu na jego wrażliwość wobec bliźnich. Przypomniał też, że Święty był człowiekiem pokoju czego przykładem może być chociażby doprowadzenie do zgody zwaśnionych współbraci w Candes. 1 listopada podczas Mszy św. bp Veres poświęcił w katedrze odrestaurowaną kaplicę Matki Bożej, a 6 listopada nowy portal z reliefem, przedstawiającym sześć scen z życia św. Marcina. Z kolei 8 listopada, na zakończenie Mszy św., miała miejsce premiera oratorium *Chwała św. Marcina* autorstwa Mikłosa Kocsara i László Józsa, co wpisuje się w proces rewaloryzacji kultu Świętego³¹.

Rocznica 1700-lecia urodzin św. Marcina zbiegła się z Nadzwyczajnym Jubileuszem Miłosierdzia. Dlatego też w katedrze w Szombathely powstała nowa brama, ozdobiona płaskorzeźbami przedstawiającymi sceny z życia Świętego, która stała się równocześnie diecezjalnymi Drzwiami Świętymi Roku Miłosierdzia. W węgierskie obchody rocznicowe wpisała się także peregrynacja relikwii św. Marcina po diecezjach Szombathely i Pannonhalma³². Obok celebracji liturgicznych oraz pielgrzymek rok jubileuszowy obfitował także w liczne koncerty, kongresy, sesje naukowe, historyczne i artystyczne, a ponadto wystawy, jarmarki, wydarzenia sportowe i muzyczne³³.

Interesującą propozycją na czas roku jubileuszowego był również tzw. projekty transgraniczne, np. władze turystyczne Węgier i Austrii przygotowały szlak „od św. Marcina do Szent Márton”. Natomiast istniejąca od lat „Droga św. Marcina” (Via Sancti Martini), łącząca Szombathely z Tours we Francji, została przedłużona i prowadzi będzie z Szombathely przez Pécs do Mitrovicy w Kosowie. Trzeba przypomnieć,

³⁰ Zob. <https://www.niedziela.pl/artykul/23150/Papiez-o-sw-Marcinie-z-Tours-ojciec> (13 lipca 2019).

³¹ Zob. <https://ekai.pl/rocznica-urodzin-sw-marcina-swietego-niepodzielonego-chrzescijan-stwa/> (14 lipca 2019).

³² Zob. <http://www.idziemy.pl/kosciol/wegierskie-obchody-1700-lecia-urodzin-sw-marcina> (14 lipca 2019).

³³ Zob. <https://www.niedziela.pl/artykul/22264/Rzym-symposium-o-sw-Marcinie-i> (16 lipca 2019).

że szlak ten, uznany przez Radę Europy za „drogę kultury” wyznaczają ciemnoczerwone tablice z żółtym krzyżem i pieczęcią Rady. Trasa rozciąga się na długości około 1800 km³⁴. W związku z rokiem jubileuszowym, w październiku 2016 r. obradowała w Tours międzynarodowa konferencja, której towarzyszyła wystawa dzieł sztuki. Natomiast w listopadzie miała tu miejsce procesja statkiem, nawiązująca do przewiezienia zwłok św. Marcina z Candes na miejsce pochówku w katedrze w Tours³⁵.

W świętowanie jubileuszu Marcinowego wpisało się także węgierskie arcyopactwo Pannonhalma, które jest miejscem odkrycia powołania zakonnego przez przyszłego biskupa Tours. Arcyopat Asztrik Varszegi w okolicznościowym liście podkreślił, że św. Marcin jest „częścią życia” benedyktyńskiego opactwa oraz parafii, nad którymi benedyktyni sprawują opiekę. Życzył, aby poznawać kim był, jak żył i działał św. Marcin – jako „poszukujący Chrystusa brat, biskup i dobroczyńca”³⁶.

6. ŚW. MARCIN WZÓR EWANGELIZACJI DLA WSPÓŁCZESNYCH

Największym czynem św. Marcina była jego działalność misyjna w Galii (obecnej Francji). Ta działalność promieniuje i jest wciąż aktualnym wzorem do naśladowania. Tym bardziej, że we współczesnym świecie nadal istnieje problem bezdomności, ubóstwa, nędzy, krzywdy niewinnych, o czym wciąż przypomina papież Franciszek³⁷. W dniu ogłoszenia św. Marcina patronem miasta Kętrzyn arcybiskup metropolita warmiński Józef Górzyński mówił: „Wybór patrona wiąże się z dwoma aspektami. Pierwszy to wzór do naśladowania. Drugi to, oczywiście, opieka. Jego życie jest niezwykle ubogacające, pozwala odwoływać się do postaw wobec Boga i drugiego człowieka oraz wartości, które niósł. Miał wiele działań o charakterze społecznym, na rzecz budowania pokoju, jednania ludzi, czynienia świata lepszym. Potrafił doskonale budować życie społeczne”³⁸.

PODSUMOWANIE

Kościół katolicki wspomina 11 listopada św. Marcina z Tours, założyciela pierwszych klasztorów na Zachodzie, mnicha, biskupa, a w młodości żołnierza. To pierwszy święty Kościoła zachodniego, wywodzący się spoza grona męczenników. Jest on budowniczym pokoju oraz starań o większą solidarność, zwłaszcza z wykluczo-

³⁴ K. Orzechowska-Kowalska, *Europejski Szlak Pielgrzymkowy Rady Europy nośnikiem wybranych wartości kulturowych*, w: M.K. Leniartek, (red.), *Komercjalizm turystyki kulturowej*, Wrocław 2008, s. 289–298.

³⁵ Zob. <https://ekai.pl/rocznica-urodzin-sw-marcina-swietego-niepodzielonego-chrzescijan-stwa/> (14 lipca 2019).

³⁶ Zob. [https://www.niedziela.pl/artukul/18935/Rozpoczynaja-sie-obchody-1700-rocznicy\(25lipca-2019\)](https://www.niedziela.pl/artukul/18935/Rozpoczynaja-sie-obchody-1700-rocznicy(25lipca-2019)).

³⁷ Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, wyd. pol., Częstochowa 2013, nr 186–192.

³⁸ Zob. <https://olsztyn.gosc.pl/doc/4314737.Idealny-na-te-czasy> (30 lipca 2019).

nymi: ubogimi, potrzebującymi, uchodźcami. Papież Benedykt XVI nazwał go „ikoną miłości bliźniego”, a Franciszek „ojcem ubogich”. Św. Marcin jest też świętym niepodzielnego chrześcijaństwa, czczonym przez Kościoły: katolicki, ewangelicki, prawosławny i anglikański. Przez wybór św. Marcina na patrona miasta Kętrzyn włączyło się nie tylko w europejską „Drogę św. Marcina jako drogę kultury” wyznaczoną przez Radę Europy, ale także we wspólnotę duchowych następców i naśladowców Świętego, pragnących powracać do autentycznych korzeni starego kontynentu.

**ŚW. MARCIN Z TOURS:
DUCHOWOŚĆ, KULT, WZÓR EWANGELIZACJI W DZIELE INTEGRACJI
EUROPY**

STRESZCZENIE

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, 9 sierpnia 2017 r. zatwierdziła św. Marcina z Tours biskupa jako patrona miasta Kętrzyn. Kult św. Marcina szerzył się we Francji, a w Europie od VI wieku. Grób Świętego stał się celem pielgrzymek. Marcin był pierwszym ze świętych spoza grona męczenników. Jest on patronem diecezji Moguncja i Rottenburg-Stuttgart w Niemczech, Eisenstadt w Austrii. W Polsce imię Marcin znane jest od XII wieku. Św. Marcin należy do najbardziej popularnych świętych. Wystawiono około 200 kościołów ku jego czci. Przedstawia się go jako kapłana z mieczem i płaszczem żołnierskim u nóg lub jako rycerza na koniu rozcinającego płaszcz żołnierski i podającego go żebrakowi. Marcin jest patronem sukienników. Jest też świętym „narodowym” Francji, patronem Gwardii Szwajcarskiej, rycerzy, żołnierzy, podróżujących, uchodźców, kowali, żebraków, pasterzy, tkaczy, właścicieli winnic, garbarzy, hotelarzy.

**ST. MARTIN OF TOURS:
THE CULT, SPIRITUALITY AND THE MODEL OF EVANGELISM
IN THE INTEGRATION OF EUROPE**

SUMMARY

The Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments approved St. Martin of Tours to be the saint patron of the town of Kętrzyn. St. Martin's cult spread in France and in Europe since the 6th century. St. Martin's tomb became the destination for pilgrimages. He was the first saint from outside the group of martyrs. He is the saint patron of the dioceses of Mainz and Rottenburg-Stuttgart in Germany and Eisenstadt in Austria. In Poland his name has been known since the 12th century. He is one of the most popular saints. Over 200 churches has been erected under his name. He is portrayed as a priest wielding a sword and with a soldier's cloak at his feet or as a knight on horseback cutting a cloak in two and handing one half to a beggar. He is the saint patron of tailors. He is also the national saint patron of France, the Pontifical Swiss Guards, knights, soldiers, travelers, refugees, blacksmiths, beggars, shepherds, weavers, wine makers, tanners and hotel-keepers.

**MARTIN VON TOURS: SPIRITUALITÄT, KULT, VORBILD DER
EVANGELISIERUNG IN BEZUG AUF DIE INTEGRATION EUROPAS**

ZUSAMMENFASSUNG

Die Kongregation für den Gottesdienst und die Sakramentenordnung wählte am 9. August 2017 den Bischof Martin von Tours zum Patron der Stadt Kętrzyn (Rastenburg). Der Kult des Heiligen Martin verbreitete sich in Frankreich und in Europa seit dem sechsten Jahrhundert. Das Grab des Heiligen wurde zu einem Wallfahrtsort. Martin war der erste Heilige, der keinen Märtyrertod erlitt. Er ist der Patron der Bistümer Mainz und Rottenburg-Stuttgart in Deutschland, Eisenstadt in Österreich. In Polen ist der Name Martin (pol. Marcin) seit dem 12. Jahrhundert bekannt. Hl. Martin ist einer der beliebtesten Heiligen. Ihm zu Ehren wurden rund 200 Kirchen errichtet. Er wird als Priester mit einem Schwert und einem Soldatenmantel oder als Ritter auf einem Pferd dargestellt, der seinen Mantel abschneidet und ihn einem Bettler gibt. Martin ist der Patron der Tuchmacher. Er ist auch ein Nationalheiliger Frankreichs, Schutzpatron der Schweizer Garde, Patron von Rittern, Soldaten, Reisenden, Flüchtlingen, Schmieden, Bettlern, Hirten, Webern, Besitzern der Weingüter, Gerbern, Hoteliers.

BIBLIOGRAFIA:

- Balzarini M.G., *Marcin, Święty*, w: *Nowy leksykon sztuki chrześcijańskiej*, red. wyd. pol. M. Samek-Pieniążek, Kielce 2013, s. 530–531.
- Benedykt XVI, *Wzór miłości braterskiej św. Marcina* (rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 11 listopada 2007), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) nr 1/2008, s. 58–59.
- Daniluk M., *Marcin z Tours I–II*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1232–1234.
- Grzegorz z Tours, *Historie. Historia Franków*, tłum. K. Liman, T. Richter, wst. opr. kom., D.A. Sikorski. Kraków – Tyniec 2002.
- Jagla J., *Boska medycyna i niebiescy uzdrowiciele wobec kalectwa i chorób człowieka. Ikonografia „Patronów od Chorób” i „Świętych Miłujących Żebraków” w sztuce polskiej XIV–XVII wieku*, Warszawa 2004.
- Karolewicz G., *Kult św. Marcina w Polsce do schyłku XVI wieku*, „Studia Theologica Varsoviensia” 8(1970), z. 1, s. 421–445.
- Martinus ep. Turonensis, w: *Bibliotheca Hagiographica Latina* Vol. 2. Société des Bollandistes (ed.). Bruksela: Société des Bollandistes, 1901, s. 823–830. (łac.) Wykaz hagiograficznych tekstów łacińskich poświęconych świętemu Marcinowi z Tours.
- Martyrologium czyli wspomnienia świętych przypadające na poszczególne dni roku*, red. H. Fros SJ, Warszawa 1984, s. 239–240.
- Orzechowska-Kowalska K., *Europejski Szlak Pielgrzymkowy Rady Europy nośnikiem wybranych wartości kulturowych*, w: M.K. Leniartek, (red.), *Komercjalizm turystyki kulturowej*, Wrocław 2008, s. 289–298.
- Panuś K., *Święty Marcin*, Kraków 2003.
- Pastwa M., *Marcin z Tours IV: Ikonografia*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1235–1237.

- Statuty Maurycjańskie Kapituły Dobromiejskiej z roku 1533*, tłum. M. Wysocki, „Rocznik Dobromiejski” 2(2008), s. 81–85.
- Sulpicjusz Sewer, *Żywot świętego Marcina*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 49–87.
- Sulpicjusz Sewer: *Listy*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 91–108.
- Sulpicjusz Sewer, *Dialogi o życiu świętego Marcina*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 109–190.
- Starowieyski M., *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*. Kraków – Tyniec 1995, s. 11–39.
- Wiśniewski R., *Pogaństwo, herezja i diabeł w świecie św. Marcina i Sulpicjusza Sewera*, „Meander” 54(1999), s. 59–78.